

Az óvodapedagógus személyisége és óvodapedagógus-kompetenciák Montesino, a 19. századi spanyol óvodaalapító kézikönyvében

Csiha Tünde Noémi

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet
tanárségéd 0000-0003-1734-6326 | MTMT: 10075262

KEYWORDS

- *early childhood education*
- *Spanish education and pedagogy*
- *teacher competencies*
- *the teacher's personality*
- *educational and pedagogical reforms*

KULCSSZAVAK

- *óvodai nevelés*
- *spanyol oktatás és nevelés*
- *pedagógus kompetenciák*
- *a pedagógus személyisége*
- *oktatási és nevelési reformok*

ABSTRACT

The Personality of the Preschool Teacher and Preschool Teacher Competencies in the Handbook of Montesino, the 19th-Century Spanish Kindergarten Founder | Pablo Montesino transitioned from a medical doctor to an educational reformer and founder of kindergartens, becoming a key figure in the organization and modernization of Spain's underdeveloped educational system in the 19th century. During more than a decade of exile, he familiarized himself with the most progressive foreign educational theories and institutional frameworks of his time. Upon his return to Spain, he sought to apply and implement the most up-to-date pedagogical knowledge in practice. In 1838, he initiated the establishment of an educational institution previously unknown in Spain: the kindergarten. He authored a manual for early childhood educators, offering a comprehensive guide to preschool education. In this work, he outlines — often with striking modernity — the ideal personality of the educator, detailing the skills, attributes, and personal qualities essential for effective teaching. This study compares Montesino's expectations with today's concept of teacher competencies. The parallels are remarkably striking.

ABSZTRAKT

Pablo Montesino orvosból vált oktatásügyi szakemberré, óvodaalapítóvá, a 19. századi elmaradott spanyol nevelési és oktatási rendszer szervezőjévé, megreformálójává. Több, mint tíz éves száműzetése alatt megismerkedett korának haladó külföldi oktatási és intézményrendszereivel, hogy később, amikor visszatérhetett Spanyolországba, a legfrissebb és legkorszerűbb pedagógiai ismereteket kamatoztathassa és ültethesse gyakorlatba. 1838-ban olyan nevelési intézmény alapítását kezdeményezte, ami addig ismeretlen volt Spanyolországban: az óvodáét. Az óvodapedagógusok számára kézikönyvet írt, amiben mindenre kiterjedő útmutatót közölt az óvodai nevelésről. Benne meglepő modernséggel vázolja fel a pedagógus személyiségét és azokat a képességeket, tulajdonságokat, személyiségvonásokat, amellyel a jó pedagógusnak rendelkeznie kell. Ez a tanulmány ezeket az elvárásokat veti össze napjaink pedagóguskompetenciáival. A hasonlóság meglepő.

Bevezetés

Mariano Carderera, Pablo Montesino híres tanítványának megjegyzése szerint mestere a nevelés területén nem elégedett meg a passzív írói szereppel, mint ahogyan azok a szerzők, akik a nevelés elméleti kérdéseivel foglalkoztak csupán. „Gerson, Rollin, Pestalozzi és Fellenberg mintájára maga is tanítónak lett, hogy a jövő tanítóit elméletben és gyakorlatban is oktassa az értelem kibontakoztatására és az akarat jóra irányítására” (Carderera 1886; idézi Ruiz Berrio 2011, 94).

Montesino 1849. december 15-én halt meg. A *Boletín de Medicina, Cirugía y Farmacia* című orvostudományi, sebészeti és gyógyszerészeti folyóirat – a híressé vált orvos és oktatásügyi szakember halálát követően – 1850. márciusi számában megjelent megemlékezésében rövid életrajzot közölt. A szerkesztő az orvosi lapban közölt rövid életrajzot beemelte Montesino kézikönyvének második, 1850. évi kiadásába (XIII-XV).

Pablo Montesino (1781–1849) 1806-ban szerzett licenciátusi fokozatot a Salamancai Egyetemen, ahol orvosként végzett. 1807 és 1814 között az extremadurai hadsereg orvosa volt. Később a ledesmai és az alangei fürdők igazgatója lett, majd 1822-ben politikai pályára lépett. Hamarosan egyike lett annak, a főként orvosok alkotta képviselői csoportnak, akik a kongresszustól azt a megbízást kapták, hogy írják alá VII. Ferdinánd király trónfosztását. Ferdinánd eltávolítási kísérlete nem járt sikerrel, az uralkodó megőrizte abszolutista hatalmát, és megtorlásokat rendelt el. Montesino a rá váró halálbüntetést úgy tudta elkerülni, hogy családjával Angliába menekült, ahol csaknem 12 évet töltött kényszerű száműzetésben. Juan Ruiz Berrio Montesino külföldi tartózkodását tágabb kontextusban vizsgálja. Kiemeli, hogy a távollét ideje alatt Montesino mélyrehatóan megismerte külföldi országok oktatási intézményeit és pedagógiai irányzatait, elmélyült a pedagógia, a nevelés és oktatás kérdéseinek tanulmányozásában. Szorgalmának köszönhetően, amikor 1834-ben végre hazatérhetett Spanyolországba, teljesen felkészülten látott neki annak a hatalmas munkának, amellyel az oktatás ügyét kívánta előmozdítani. A spanyol kormányzat 1835-től támogatta Montesino tevékenységét az elemi oktatás élén, 1836-tól a közoktatás igazgatói és tanácsadói testülete tagjaként. 1843-ig a Nemzeti Nyomda vezetésében is részt vett, mellette a korszerű oktatás megszervezésének szentelte életét. 1838-ban kezdeményezte egy Spanyolországban addig ismeretlen intézmény, az óvoda létrehozását. Az óvodák megalapításához kézikönyvet írt *Manual para los Maestros de Escuelas de Párvulos (Kézikönyv az Óvodapedagógusok számára)* (Montesino, 1850) címmel, melyben lefekteti az óvodai nevelés szabályait és összefoglalta mindazokat az útmutatásokat, amelyek következetes betartásával az óvodák működése elindítható és garantálható, és falaik között színvonalas nevelői munka folyhat.

Kézikönyv az óvodapedagógusok számára Montesino tollából

A kézikönyv hármas tagolású, a három fő részből az első az új intézmények létrehozásának szükségessége mellett érvelve mutatja be azok célját és jellemzőit, kifejtve, hogy miért hasznosak az egész társadalom, és különösen a szegé-

nyek számára. Ugyancsak ez az első rész tartalmazza az oktatók és nevelők kiválasztásának a módját, részletezi, hogy milyen személyiségvonásokkal, tulajdonságokkal kell rendelkezniük és milyen feladatokat kell ellátniuk. Felsorolja azokat az általános szabályokat, amelyeket az intézményeknek be kell tartaniuk, valamint az intézmények feletti felügyelet ellátásának részleteit. A második rész az oktató-nevelő munkához szükséges helyiségeket és felszerelést sorolja fel. Szól a különféle tárgyakról és oktatási módszerekről és részletesen kitér a gyermekek napi tevékenységeire. Végül, a harmadik nagy rész a szülők és a tanítók számára foglalja össze a fizikai, az erkölcsi és az értelmi nevelés általános elveit, az új típusú óvodákra vetítve.

A kötet elején álló előszó – mind az első, 1840-ben kiadott, mind pedig az általam olvasott 1850-es második, madridi kiadás esetén – tulajdonképpen a szerző A Népoktatás és -nevelés Terjesztéséért és Javításáért Felelős Társaság (*la Sociedad encargada de propagar y mejorar la educación del pueblo*) 1840. augusztus 9-én tartott ülésén elhangzott előadásának a szerkesztett változata. A kézikönyv első része, amely a kisgyermeknevelés történetét vázolja fel, rávilágít arra, hogy Montesino a spanyolországi óvodaalapításokra egy széles európai kontextusba ágyazottan tekintett, hiszen az európai előzmények bemutatásakor fontos helyet szánt a svájci elemi oktatás reformjának csakúgy, mint a Franciaországban, Angliában és „más civilizált nemzeteknél” („*otras naciones civilizadas*”) bevezetett „új és hatékonyabb módszereknek” („*nuevos y mas eficaces medios*”), amelyek mind-mind a népnevelés színvonalának emeléséhez („*de mejorar la educación popular*”) járultak hozzá. Az előzmények között ugyancsak megemlíti Robert Owen iskoláját, majd az Owen és Buchanan megbízásából Londonban alapított iskolát, amelyet Samuel Wilderspinre bízta. Ezek, az óvodásoknak létrehozott intézmények már elkülönültek az alsófokú iskoláktól. Az óvodaalapítások hátterében az a sürgető igény állt, amely a szegény néprétegek számára fiatalabb életkorban kívánta hozzáférhetővé tenni az oktatást. Az is egyre világosabbá vált, hogy nem elegendő oktatást nyújtani, ehhez erkölcsi nevelésnek is kapcsolódnia kell. Az új típusú intézményekre azért volt szükség, mert az Angliában, Franciaországban és Spanyolországban működő *Dame schools*, *Salles d’asile*, valamint az *Escuelas de amas* csupán a kisgyermek felügyeletét biztosították, oktató-nevelő tevékenységet nem láttak el, emellett csak korlátozott számú gyermeket tudtak befogadni. Az új intézmények hamarosan meghódították Írországot és Skóciát, és ismertté váltak egész Európában, sőt Amerika egy részén is. Ausztriában, Poroszországban, Hollandiában, Belgiumban, Itáliában és Franciaországban – különféle elnevezések alatt ugyan, de – számos hasonló iskola létesült.

Montesino a művét, az óvodák alapítását és a korszerű reformokat az emberiség fejlődéséhez való hozzájárulásnak tekintette. Az előszóban tisztázza, hogy

a kézikönyv megírásával nem kizárólag egy hiánypótló óvodai kézikönyv megírására törekedett, hanem szélesebb kontextusban gondolkodva kívánt olyan nevelési alapelveket lefektetni, amelyek nem kapnak elegendő figyelmet. Bár a könyv behatóan ismerteti az óvodák működésének feltételeit, nem szorítkozik kizárólag az óvodai nevelés kérdéseire, hanem felöleli az általános iskolák tanítói számára összegyűjtött legfontosabb tudnivalókat is, sőt, hasznos tanácsokat fogalmaz meg az édesanyák, a dajkák, a nevelők, a magániskolák és a bentlakásos intézmények vezetői számára is, egyszóval szól tehát az óvodás és kisiskolás korú gyermekek nevelési és oktatási folyamatában résztvevő összes szereplőhöz, legyen az akár intézményes vagy magánjellegű.

A korabeli oktatás legfontosabb feladatának Montesino azoknak a gyökeres reformoknak a végrehajtását látja, amelyek Európa-szerte pozitív változásokat eredményeztek, s amelyek során a tanítás a „*valóságos*” tapasztalatszerzést segíti, a „*doktrínák*” helyett pedig a gyakorlatot helyezi előtérbe. Az oktatóknak és nevelőknek ugyanolyan magas erkölcsi szintre kell lépniük szerinte, mint a „civilizált országok” tanítóinak, képesnek kell lenniük a legkorszerűbb ismeretek átadására. A hazájában fellelhető szakirodalmat e tekintetben korszerűtlennek és hiányosnak látja. A hiányt nem tudja pótolni egy külföldi mű spanyol nyelvre történő átültetése, olyan szakirodalomra van szükség, amely célzottan a spanyol viszonyokra szabottan tárgyalja a legsürgetőbb tennivalókat.

Az óvoda (*la escuela de párvulos*) Montesino definíciója szerint olyan intézmény, amely a szegény családok 2-6 éves gyermekeit – fiúkat és lányokat egyaránt – fogadja és nevelésben részesíti. Ezt az életkort már alkalmasnak tartja arra, hogy a legkisebbek is anyjuk vagy dajkájuk jelenléte nélkül, egy másik nevelő gondoskodásával és felügyelete alatt tudják az óvodában eltölteni a nap egy részét. A nevelő feladata az, hogy a gyermekekről egyfajta „*második anyaként*” gondoskodjon.

Az óvodáknak pontos követelményrendszernek kell megfelelniük, minden esetben rendelkezniük kell udvarral vagy kerttel és fedett kinti résszel, ahol a gyermekek rossz idő esetén is elfogyaszthatják az uzsonnájukat. Az óvodaépületnek magasabban kell lennie a környezeténél, a pangó víz és nedvesség elkerülése érdekében. Száraznak és jól szellőzőnek kell lennie, távol a forgalmas terektől, piacoktól, de egy iskola közelében, hogy a nagy testvérek könnyen el tudják kísérni a kistestvéreiket az óvodába. A kézikönyv rendelkezik a megfelelő szellőzésről, a megvilágításról, ehhez az ablakok elhelyezéséről, az óvoda helyiségeiről, az alapfelszerelésről, ezen belül a gyermekek ülőhelyeiről. Például, ha a terem szűk, akkor a gyermekek lépcsőzetesen elhelyezkedve ülnek, lépcsős emelvényen. Az alapfelszerelésen túl kitér az oktató-nevelő munkához szüksé-

ges eszközökre, köztük a mutatópálcára, a szemléltető- és íróeszközökre, a táblákra és palatáblákra, a számolóeszközökre, mint amilyen az abakusz. Javaslatot fogalmaz meg a termék díszítésére vonatkozóan is.

Az óvoda dokumentumai: az óvodás gyermekek adatait és a beiratkozásuk dátumát rögzítő nyilvántartás, a tanító által vezetett költségnyilvántartás, az óvodába látogató vendégek és a felügyelők észrevételeinek, megjegyzéseinek helyet adó megfigyelési napló, valamint a tanító által a gyermekek fejlődéséről vezetett fejlődési napló.

Az óvodapedagógusokkal szembeni elvárások a Kézikönyvben

Terjedelmes fejezetet tesznek ki a kézikönyvben az óvodapedagógussal, valamint a tanítóval szemben megfogalmazott elvárások. A követelmények hosszú listáján szerepel a józan gondolkodás képessége („*que sean hombres de buena razón*”), gyors és könnyű felfogás („*de buena comprensión*”), a tisztánlátás és jó ítélőképesség („*de buen discernimiento*”). A szerző szerint az óvodapedagógussal szembeni elvárás nem csupán arról szól, hogy megértse és szolgálai módon alkalmazza a kézikönyvben található útmutatót, hanem az is, hogy kreativitását kibontakoztatva saját ötleteivel egészítse ki azt, úgy, hogy ezzel hozzájáruljon a legfőbb célkitűzések eléréséhez, a gyermekek szokásainak és erkölcsének formálásához és játékos tanításukhoz: „*conduzcan igualmente al fin principal de formar las costumbres de los niños é instruirles, como se suele decir, jugando*” (Montesino, 1850, 40).

Nem elegendő, ha a pedagógus olvasni, írni, számolni tud, számtanból a négy alpműveletnél mélyebb ismeretek szükségesek, és geometriából, spanyol nyelvtanból, történelemből és földrajzból megbízható alapismeretekkel kell rendelkeznie. A szerző nagy hangsúlyt fektet a gyermekek zenei nevelésére. Az ének, mint az óvodai nevelés egyik fő eszköze, szinte mindig és mindenhol jelen van az óvodai nevelésben, az óvodapedagógussal szembeni minimum elvárás ezért a legalább közepes (középszintű) énekhang (*mediana voz*), valamint a jó zenei hallás (*oído músico*). A kézikönyv mellékletében számos éneket is találunk, némelyeket a kottájukkal együtt. A zenei nevelés célja nem egyszerűen a készségfejlesztés, Montesino erkölcs- (*influencia moral de la música*) és ízlésformáló hatást (*medio de mejorar el gusto*) tulajdonít neki, mivel nemes érzéseket ébreszt (*disponer el corazón á las emociones generosas*), eltávolítja a lelket az érzéki élvezetektől („*apartar el ánimo [...] de los placeres sensuales*”), tiszta élvezetet (*placer puro*) nyújt a gyermekeknek, kultúrahordozó szerepe van („*extender la civilización*”), megédesíti a szokásokat („*dulcificar las costumbre*”),

előmozdítja az egyén és a közösség boldogságát („*promover la felicidad individual y general*”), ami az oktatás legfőbb célja. Bár az óvodákban a formális zenektatás nem lehetséges, az éneklés kedvezően fejleszti a gyermekek hajlamait, kedvező érzelmeket ébreszt, gyakoroltatja a hang- és hallószerveket, és kedvez a népdalkincs átadásának.

Az óvodapedagógusokkal szemben támasztott követelmény az is, hogy mivel a rájuk bízott gyermekek erkölcsi fejlődésében mintául kell szolgálniuk, maguk is vallásosak és erkölcsösek, jószívűek, igazságosak legyenek („*de buen juicio*”), egészségi állapotuk is megfelelő legyen (*personas de buena salud*), és ha lehet, inkább fiatalok legyenek, kellő aktivitással, energiával és jó humorral rendelkezzenek, a gyermekeket szeressék és élvezzék a társaságukat, legyenek elég türelmesek, hogy könnyen viseljék a gyermekek rosszkedvét és szeszélyeit, legyenek kiegyensúlyozottak, kedvesek és vidámak („*genio alegre y jovial*”), hogy a közelükben a gyermekek is jó hangulatban töltsék az időt. Legyen fantáziájuk („*personas de buena imaginación*”) a meséléshez és kreativitásuk a gyermeki kíváncsiság felkeltéséhez és ébrentartásához („*excitar con oportunidad y satisfacer su curiosidad, y tenerlos siempre contentos*”), és bár időnként egyenrangúként kell viselkedniük a gyermekekkel, képesek legyenek megőrizni a tekintélyüket (Montesino, 1850, 40-42).

Láthatjuk, hogy Montesino felfogása a gyermeknevelésről teljesen gyermekközpontú. Ebben a koncepcióban az óvodapedagógus és a gyermekek közötti bizalom alapja a partnerség, ugyanakkor a pedagógus szigorúan lefektetett szabályokat követ, amelyekben következetességet mutat. A teljes óvodai nevelés úgy épül fel, hogy minden a gyermekek jólétét szolgálja, testi-lelki értelemben egyaránt. Ha érzékeltetni akarjuk, hogy Montesino mennyire volt modern és újszerű, elég, ha az óvodapedagógussal szemben állított követelményeit összehasonlítjuk a mai óvodapedagógusi kompetenciákkal. Meglepetten fogjuk látni, hogy napjaink modern elvárásrendszerének számos eleme megtalálható Montesino óvodai nevelési koncepciójában. Az alábbiakban ezek közül emelek ki néhányat.

- A szaktárgyi tudás (napjaink kompetenciaalapú oktatás- és nevelésében az első számú kompetencia: szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás).
- A pedagógiai folyamatok tervezésének a képessége: Montesino a kézikönyvében konkrét mintákat közöl a napokra bontott tervezetekre (napjainkban a kettes számú kompetencia: pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók).
- A figyelem felkeltésének és tartós fenntartásának képessége: amint már erről szóltam, Montesino ebben nagy szerepet tulajdonít a pedagógus

fantáziájának és kreativitásának. (Napjainkban a hármas számú kompetencia: a tanulás támogatása az érdeklődés, a figyelem folyamatos fenntartásával).

- A közösségfejlesztés. Ezt be sem kellene ide emelni, hiszen minden oktató és nevelő intézmény célja a gyermek szocializációja, ami minden esetben közösségben történik. Mégis figyelemreméltó az, ahogy Montesino ír erről, amikor az óvoda definíciójának megalkotására törekszik: *„Az óvoda nem egy egyszerű és könnyen meghatározható jelenség; legalábbis nem olyasvalami, amelyet egyetlen definíció révén kielégítően be lehetne mutatni. Bár néhány szóval meg lehetne határozni, miben különbözik más iskolatípusoktól, vagy, hogy miben nem hasonlít azokra – mindez azonban mégsem ad róla teljes képet. Ahhoz, hogy valódi fogalmat alkothassunk róla, le kellene írni, sőt, mondhatnánk úgy is: meg kellene festeni, vagy mozgásban kellene megragadni. [...] Többszöri, figyelmes megfigyelésre van szükség ahhoz, hogy valaki megértse annak lényegét: látni kell, ahogy egy teremben a két- vagy hároméves gyermekek elkezdik próbára tenni ébredező értelmüket, s megnyilvánul bennük a rend érzéke és a gyakorlatok spontán egyidejűsége; látni kell őket a játékszótéren, ahol egy gyermekközösség formálódik – tele mozgással és élénk tevékenységgel –, amely minden megnyilvánulásában kifejezi a gyermekeket összekötő természetes szimpátiát, az őket gondozók iránti szeretetteljes tiszteletet, valamint a látogatók iránti kedves, barátságos viselkedést. Figyelemmel kell kísérni az értelem és az érzelmek fokozatos kibontakozását minden egyes gyermek esetében; azt, miként alakulnak ki az egyéni hajlamok és beállítódások, amelyek szinte észrevétlenül egy közös rend és olyan fegyelem alá rendeződnek, amely anélkül irányítja őket, hogy alávetettséget vagy kellemetlenséget okozna.”* (Montesino, 1850, 7, saját ford.) (Napjainkban az együttműködés és a közösségteremtés jelentőségét az ötös számú kompetencia fogalmazza meg, amely a tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítéséről és fejlesztéséről szól).
- A gyermekek személyiségfejlődésének folyamatos nyomon követése és értékelése: amint a fentiekben láthattuk, ezt a célt szolgálja a kézikönyvben előírt, az óvodapedagógus által a gyermekekről vezetett fejlődési napló. (Napjainkban a 6. számú kompetencia: Pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése).
- Az óvodapedagógusoknak rendelkezniük kell földrajzi, valamint a növény- és állattani alapismeretekkel. A kézikönyv részletes módszertani ismereteket nyújt az ásványok, rovarok, különböző növények bemutatásához, megismertetéséhez. (Napjainkban a hetes számú kompetencia:

környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselte és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módja). Montesino korában a fókuszban az ismeretszerzés állt, a fenntarthatóság fogalmának bevezetése az oktatásba és a nevelésbe napjainkhoz kapcsolódik, de ne feledjük, hogy Montesino célja az ismeretátadással az emberiség és az emberi társadalom sikeresebb boldogulása volt.

- A pedagógus állandó önfejlesztése: itt elég arra gondolnunk, hogy a kézikönyve szerint az óvoda kötelező tartozéka egy olyan megfigyelési napló, amelyben az óvodai munkát megtekintő látogatók véleményét nyilvánítanak az óvodai tevékenységekről, mintegy visszacsatolásként a látottakra. A minőséget természetesen tanfelügyelet is garantálja. Az iskolát felügyelő is látogatja. Ha nem is nevezi reflektálásnak, mégiscsak ez lehetett a célja a megfigyelési napló bevezetésével. Ha nem lett volna elvárás részéről, hogy az óvodapedagógusok reflektáljanak a visszacsatolásokra, figyelembe vegyék azokat, akkor indokolatlanul törekedett volna a vélemények összegyűjtésére. (Napjainkban ez a nyolcas számú kompetencia: Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás)
- A felelősségvállalás: Montesino kiemeli, hogy a kézikönyv ajánlásai szerint felépített pedagógiai munka abban fogja segíteni az óvodapedagógusokat, hogy a hivatásuk „*hamarosan nagyobb társadalmi megbecsülésnek fog örvendeni*” és a pedagógushivatás csak azok számára lesz vonzó, akik „*valóban méltók e szerep betöltésére*” (Montesino, 1850, 7). (Napjainkban a kilences számú kompetencia: elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért).
- A pedagógusokkal szemben állított követelményektől tehát a kézikönyv megalkotója azt várja, hogy a magasabb szintű elvárások egy természetes szelekciót fognak eredményezni, és elősegítik a pedagógusok professzionizálódását, valamint a pedagógusok nagyobb megbecsülését.

Montesinónak a pedagógus személyiségével kapcsolatos és a pedagógus hozzáértésére vonatkozó elvárásai nagymértékű egyezést mutatnak a mai óvodapedagógusi kompetenciákkal, meglepően modernnek és kiterjednek mindazokra a részletekre, amelyek a minőségi nevelőmunka zálogát jelenthetik.

Montesino oktatásszervezési és intézményalapító tevékenysége azonban, mint korábban már láthattuk, nem csak az óvodaalapítás területén volt meghatározó. Jelentős szerepe volt a spanyol tanítóképzés megszervezésében és elindításában, amely során szintén jól kamatoztatta angliai tapasztalatait. Montesino volt

az első spanyol tanítóképző intézet (*Escuela Normal*) igazgatója, és ő oktatott először pedagógiát az intézetben.

Munkássága során a teljes oktatási rendszer megszervezését és reformját tűzte ki célul, és azt követte az óvodai nevelő munkától az elemi és a középfokú oktatáson át, amellyel már a felsőfokú, egyetemi tanulmányokat kívánta meg-alapozni.

Pedagógiai eszmerendszerére nagy hatással voltak a felvilágosodás eszméi, Pestalozzi és az angol pedagógia (erősen támaszkodott John Locke empirikus ismeretelméletére). Oktatási-nevelési rendszerében fontos szerepet kapott a testi nevelés. (Az erről szóló nézeteit, útmutatásait, javaslatait a kézikönyv harmadik nagy egységében fejt ki.)

Kant, Pestalozzi és William Paley nyomán a nevelés egyik legfőbb céljának az erkölcsi nevelést és a jellemformálást tekintette, a szokások korai kialakítását. Az Isten-fogalom gyermekek általi megközelítését az anya-gyermek bizalmi kapcsolatából levezetve, a környező világ megtapasztalásán keresztül, intuitív módon megragadhatónak gondolja. Másik fontos célja szintén a felvilágosodás hatásai és Locke nyomán a mesterségekhez és különféle iparágakhoz szükséges gyakorlati ismeretek átadása a fiatalok részére (Ruiz Berrio, 2011).

Összegzésképpen elmondható, hogy Montesino úttörő munkát végzett az oktatás-nevelés területén a korabeli Spanyolországban. Montesinót olvasni ma is érdemes. Érdemes rácsodálkozni arra, hogy nevelési elvei mennyire frissek és modernek. Sok minden abból, amit az 1800-as években lefektetett, ma, csaknem kétszáz évvel később is helytálló. A gyermekeket tapasztalati úton akarta eljuttatni a felismerésekhez, megkövetelte a pedagógusoktól a tudást, a hozzáértést, de a tudásátadást a legkisebbeknek csakis játékosan képzelte el. Pedagógiai felismerései korszakokon és országokon átívelők, hiszen az időbeli és földrajzi távolság ellenére ma is sok hasonló dolog megvalósul, és még további ötleteket meríthetünk az első spanyol óvodaalapító kézikönyvéből.

Felhasznált irodalom

- Carderera, M. (1855): *Diccionario de Educación y métodos de enseñanza*. Imprenta de A. Vicente, Madrid (2009), Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes <https://tinyurl.com/y59uewwh>
- Montesino, P. (1850): *Manual para los Maestros de Escuela de Párvulos*. Imprenta del Colegio de Sordo-Mudos y Ciegos, Madrid
- Ruiz Berrio, J. (2011): La formación pedagógica en el exilio de un educador nacional. El caso de Pablo Montesino. In: Loura Felgueiras, M., Costa Rico, A. & Reis Torgal, L. (eds.): *Exílios e viagens : ideários de liberdade e discursos educativos: Portugal-Espanha séc. XVIII-XX*. 85-102., (ISBN 978-972-8614-15-7), Sociedade Portuguesa de Ciências da Educação, Porto. <https://tinyurl.com/mr732zz2>.
- S. n. (S. a.): *Pedagóguskompetenciák megjelenítése : óvoda*. Oktatási Hivatal, Budapest, <https://tinyurl.com/4p3bkasd>.

• A tanulmányban előforduló webes hivatkozások legutolsó ellenőrzési időpontja: 2025. november 1.